

SPODBUJANJE NEGE GOZDOV V RAZDROBLJENI GOZDNI POSESTI

Jurij Diaci, Zoran Grecc, Dušan Roženberger, Tihomir Rugani

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete

Zavod za gozdove Slovenije

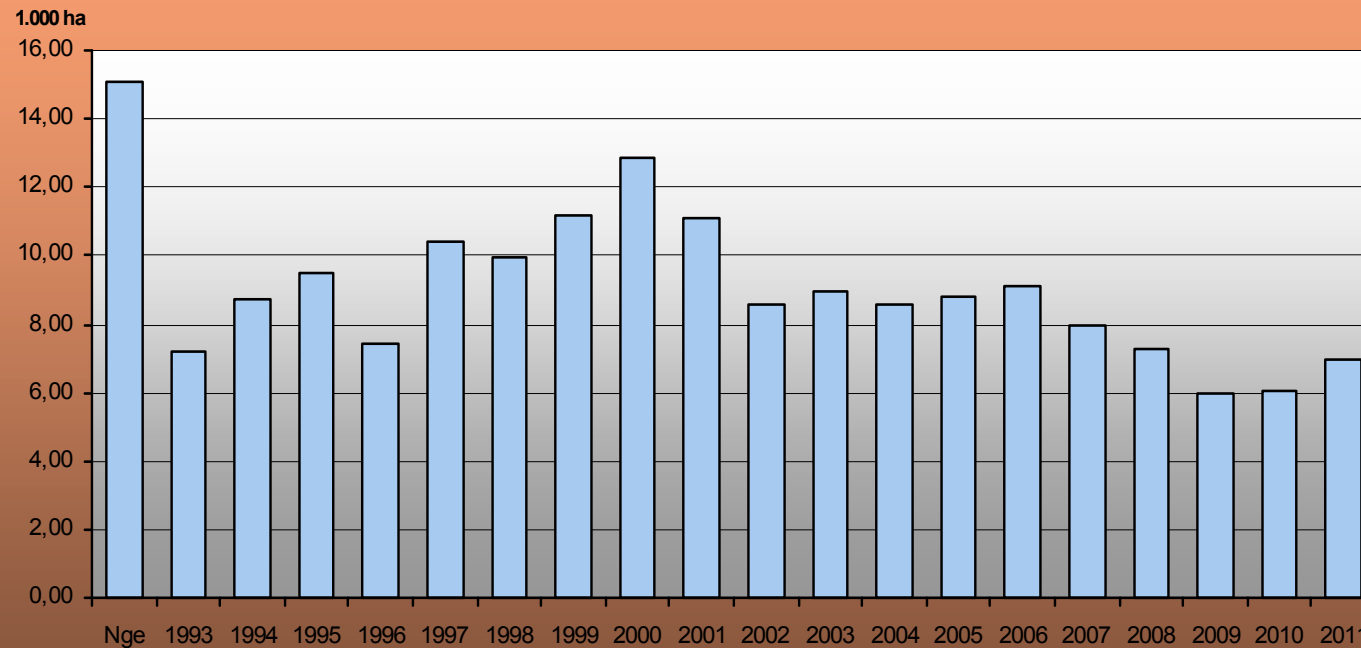

Nega mladega gozda 1993 - 2011

Površina izvedene nege 1993 -2011:

- 166.500 hektarjev – 8.760 ha povprečno letno

Realizacija: 58 % načrtovane nege v gozdnogospodarskih načrtih GGE

Struktura in stroški negovalnih del v SLO

NEGA mladega gozda:

Struktura negovalnih del:

obžetev:	16 %
nega mladja:	13 %
nega gošče:	25 %
nega letvenjaka:	21 %
nega tanj. drogovnjaka:	25 %

Povprečni strošek nege na konkretni površini: 366 € / ha

Strošek nege v lesnoproizvodnih gozdovih SLO : 2,9 € / ha letno

Strošek nege na m³ posekanega lesa v SLO (brez JGS): 1,0 €

Struktura in stroški obnove gozda v SLO

Obnova gozda

Naravna obnova gozda: 98%

Obnova gozda s sadnjo in setvijo: 2%

Obnovo gozda izjemoma izvajamo s sajenjem sadik ali setvijo semena, ki je dopolnilo naravni obnovi. Izvajamo jo v primerih:

- ko je v gozdovih, poškodovanih v naravnih ujma ali po škodljivih organizmih, treba pospešiti zarast tal,
- ko je treba dediščino preteklosti, pred desetletji osnovane kulture smreke obnoviti z naravnejšo, rastišču ustrezno drevesno sestavo in v primerih,
- ko gozdnogojitveni cilji niso dosegljivi zaradi motenj v pomlajevanju.

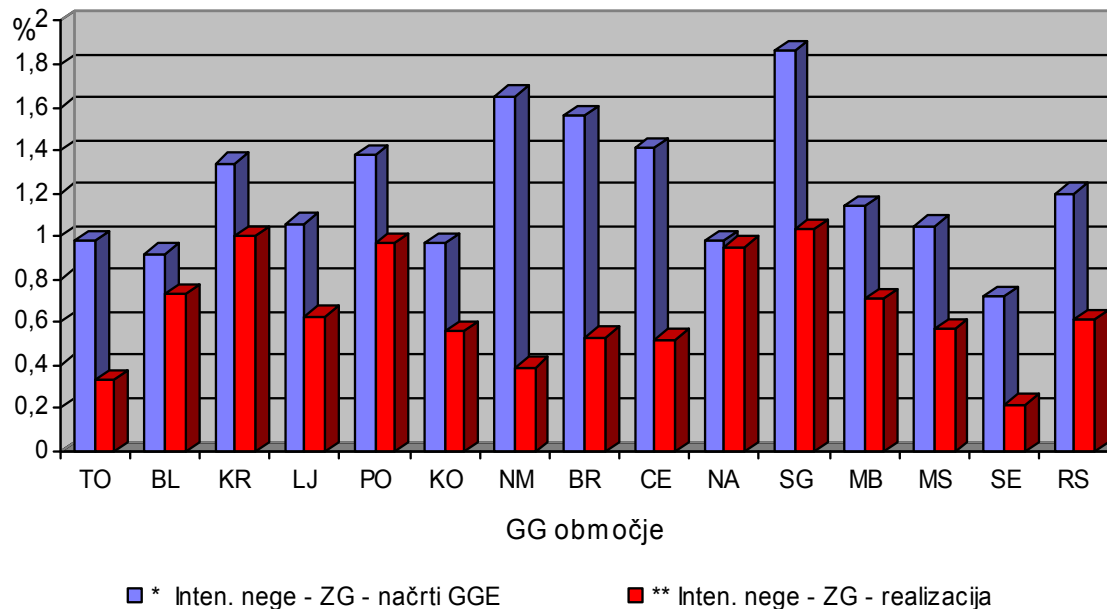

Povprečni strošek obnove s sadnjo: 3.150 €/ha (sadnja, sadike, priprava tal)

Strošek obnove gozda s sadnjo v SLO: 590.600 € letno. Na ha letno: 0,5 €

Intenzivnost negovalnih del

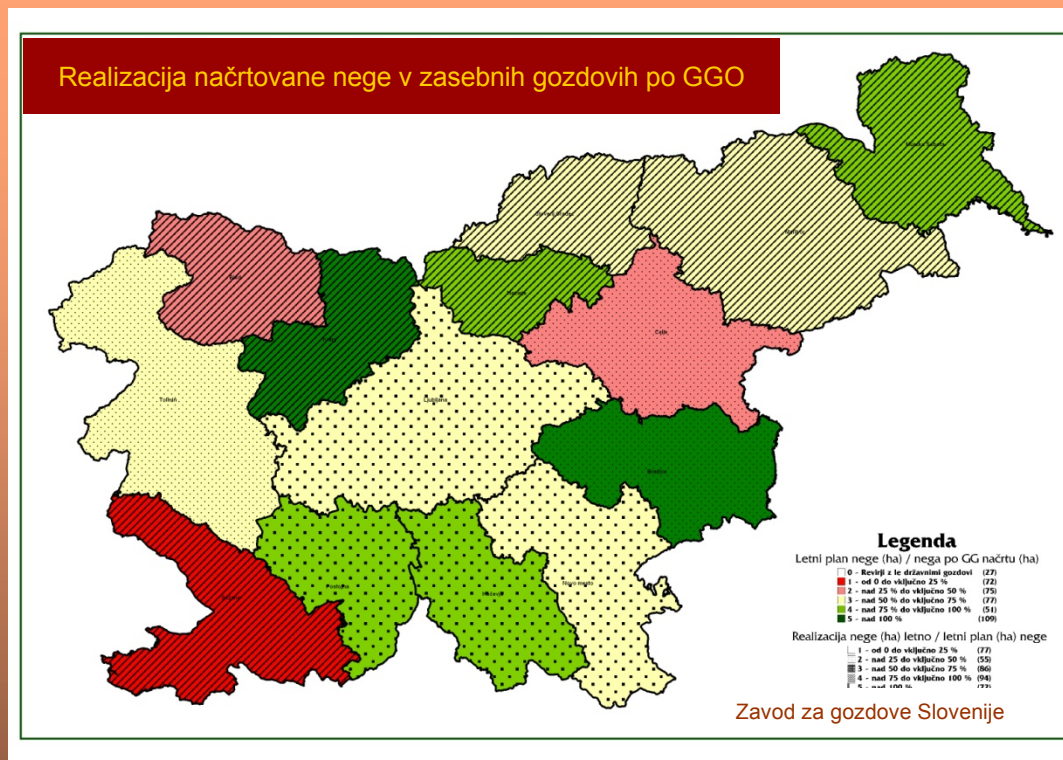
Odstotni delež načrtovanih in izvedenih negovanih površin gozda v odnosu na celotno površino lesnoproizvodnih gozdov po območnih enotah in skupno povprečje (RS) - za zasebne gozdove

* Intenzivnost nege – v gozdnogospodarskih načrtih GGE načrtovana intenzivnost nege v zasebnih gozdovih: (ha nege (letno) / ha lesnoproizvodnih gozdov)

** Intenzivnost nege – realizacija nege v zasebnih gozdovih (desetletno povprečje: (realizacija nege (ha) / površina lesnoproizvodnih gozdov (ha))

REALIZACIJA NAČRTOVANE NEGE V ZASEBNIH GOZDOVIH PO GGO

Da je sofinanciranje vlaganj v gozdove pomembna spodbuda za lastnika, kažejo številni primeri iz GGO Murska Sobota, ko je realizacija načrtovane nege, kljub zelo drobni posestni strukturi, nad povprečjem Slovenije. Zgledne primere učinkovitejše izvedbe negovalnih del smo srečevali tudi na GGO Kranj, kjer so številna negovalna dela v zasebnih gozdovih izvajali samostojnimi podjetniki, s tem da so del sredstev prispevali lastniki gozdov.

Prikaz mehanizmov spodbud za nego gozdov v tujini

V vseh evropskih državah se zavedajo pomena spodbujanja nege, zato imajo razvite različne mehanizme spodbud, ki so lahko:

- v sredstvih,
- v materialu ali
- v zagotavljanju znanja.

Nekatere države (npr. Švica, Italija, Francija) zaradi učinkovitejšega razporejanja sredstev spodbude prednostno vežejo na lastnike gozdov, ki so povezani.

V Avstriji lastnika motivirajo in stimulirajo za izvedbo gojitvenih in varstvenih del po eni strani s subvencijami in spodbujevanjem, po drugi strani pa z izobraževanjem in usposabljanjem za dela v gozdu.

Na Madžarskem, v Belgiji, na Nizozemskem, v Franciji in na Portugalskem izvajanje nege gozda spodbujajo predvsem s sofinanciranjem vlaganj v gozdove in z davčnimi olajšavami.

Primeri učinkovitega izvajanja nege pri organizacijsko povezanih lastnikih gozdov

- Zanimiv način učinkovitejše izpeljave nege so društva za nego gozdov v Avstriji (npr. Kärntner ali Tiroler Waldpflegeverein). Namen društev je povezovanje inštruktorjev za nego, izobraževanje gozdnih delavcev in lastnikov gozdov, priprava demonstracijskih objektov in informiranje javnosti o namenu in pomenu nege gozdov.
- V kantonu Thurgau, v Švici, je vsak lastnik gozda član korporacije gozdnega revirja. Lastniki gozdov s prispevki krijejo četrtno stroškov delovanja korporacije, četrtno prevzamejo politične skupnosti in preostanek Kanton. Revirni gozdar hkrati opravlja naloge javne gozdarske službe ter pridobitne naloge za korporacijo.
- V alpskem delu Italije so lastniki javnih in zasebnih gozdov povezani v gozdarski konzorcij (Consortio forestale). Ta zaposluje gozdarje, ki načrtujejo in izvajajo dela v gozdovih in so plačani 75% s strani države. Ostalo prispevajo lastniki oz. pridobijo sredstva na trgu.

Spodbujanje učinkovitega izvajanja nege v zasebnih gozdovih v Sloveniji

Sistem sofinanciranja vlaganj v gozdove je ustrezna in napredna oblika stimulacije lastnika gozda za učinkovitejše izvajanje nege, tako v kakovostnem kot v količinskem pogledu.

V Sloveniji je ta sistem natančno določen, deluje in po stimulativnosti presega raven večine evropskih držav. Stopnjo sofinanciranja vlaganj v gozdove opredeljuje poudarjenost funkcij gozda in pomembnost javnega interesa.

Sistem lahko uspešno deluje, v kolikor so zagotovljena sredstva za vlaganja v gozdove in motiviranost lastnikov za izvedbo del.

Spodbujanje učinkovitega izvajanja nege v zasebnih gozdovih Slovenije

Če uspemo zagotoviti zadosten vir sofinanciranja vlaganj v gozdove, lahko izpeljemo načrtovano nego v celoti in na visoki kakovostni ravni. V primeru, ko bi lastniki gozdov tudi namensko združevali sredstva (ca. 3 evre/ha gozda letno), bi dela lahko v celoti financirana in če lastnik ne bi želel del izvajati sam, bi dela izvajali izbrani izvajalci del, strokovno usposobljene skupine.

Poleg proračunskih sredstev so tudi druge možnosti za pridobivanje dodatnih virov za sofinanciranje nege. V nekaterih evropskih državah kot vir sredstev za so-financiranje vlaganj v gozdove koristijo tudi:

- del trošarine za nakup fosilnih goriv in del kupnine motornih vozil (gozd kot ponor CO₂),
- del ekološkega prispevka pri plačevanju vodarine in kanalščine ter za odlaganje komunalnih odpadkov (gozd kot vodni filter in vir pitne vode),
- prostovoljne obvezne prispevke od dohodnine (v Sloveniji npr. Zveza gozdarskih društev, ProSilva Slo),
- namenska donatorska sredstva organizacij in prostovoljcev.

Primerjava intenzivnosti nege gozdov v Sloveniji z Evropskimi državami

- v obdobju 1993–2011 smo negovali 1% mladih gozdov
- v zadnjem desetletju zniževanje nege
- v zasebnih gozdovih izpeljemo le 1/3 načrtovane nege
- težave: majhna splošna intenzivnost gospodarjenja, nazadovanje subvencij, zahtevna administracija (Bavarska, min = 100 EUR), majhno zanimanje za nego, neenotna kakovost izvedbe, pomanjkanje izvajalcev za nego

Primerjava kazalnikov o gozdovih in gospodarjenju v izbranih Evropskih državah, ki so pomembni za gojenje gozdov

Država	Površina gozda (1000 ha)	Delež gozda glede na površino države (%)	Delež naravne obnove (%)	Delež sečnje glede na prirastek (%) ^a	Število posaje-nih sadik letno (mio)	Število posajenih sadik letno/ha ^a	Nega in obnova (ha/leto)	Nega in obnova glede na površino gozda (%) ^a
Švica	1221	33	84	99	4,5	4,1	/	/
Poljska	9192	30	5	57	/	/	100000	1,21
Avstrija	3862	48	55	94	45,0	13,5	/	/
Nemčija	11076	32	52	56	/	/	/	/
Hessen	343	/	70	/	3,0	9,6	4800	1,55
Hrvaška	2689	44	96	/	7,1	2,9	/	/
Slovaška	2011	40	59	79	43,0	23,8	50237	2,78
Češka	2657	34	1	78	146,0	61,0	43600	1,82
BiH	3232	57	59	55	6,5	3,0	60000	2,76
Srbija	2251	36	93	40	2,0	1,0	55456	2,74
Slovenija 1970-90	1049	52	90	65 ^b	/	/	29000	3,07
Slovenija 2002-2011	1173 ^c	58 ^c	98	43	1,0	0,9	9648	0,91
Slovenija ZG 2002-2011	873 ^c	/	/	37	0,66	0,8	4787	0,61
Slovenija DG 2002-2011	300 ^c	/	/	59	0,34	1,3	4861	1,80

^a vsi gospodarski kazalniki so preračunani na površino gozdov, ki je na voljo za pridobivanje lesa (forest available for wood supply); za države kjer tega podatka ni bilo, smo celotno površino gozda zmanjšali 10 %

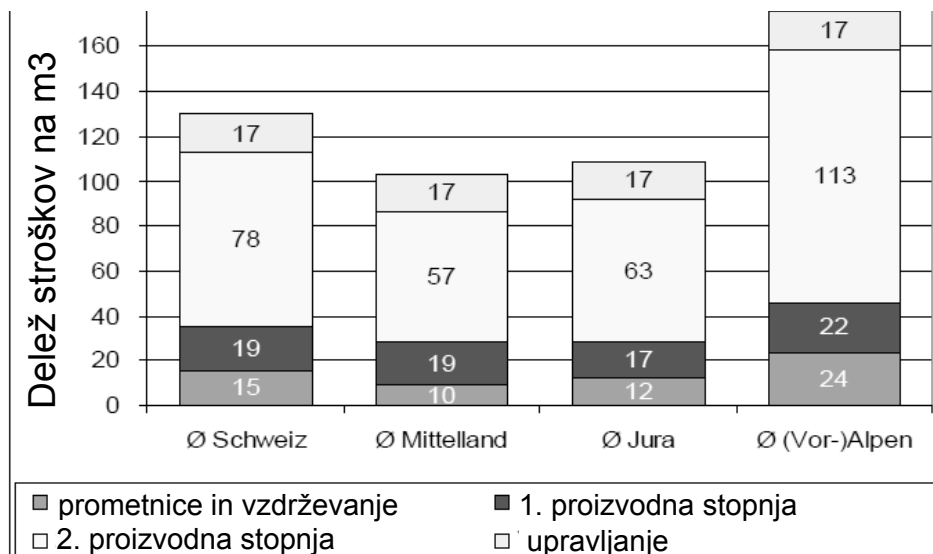
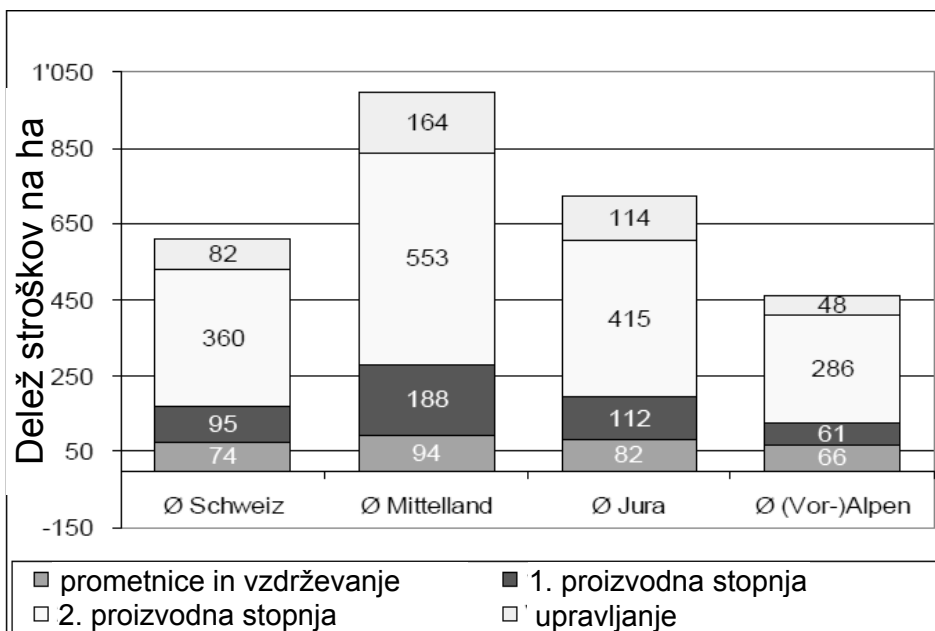
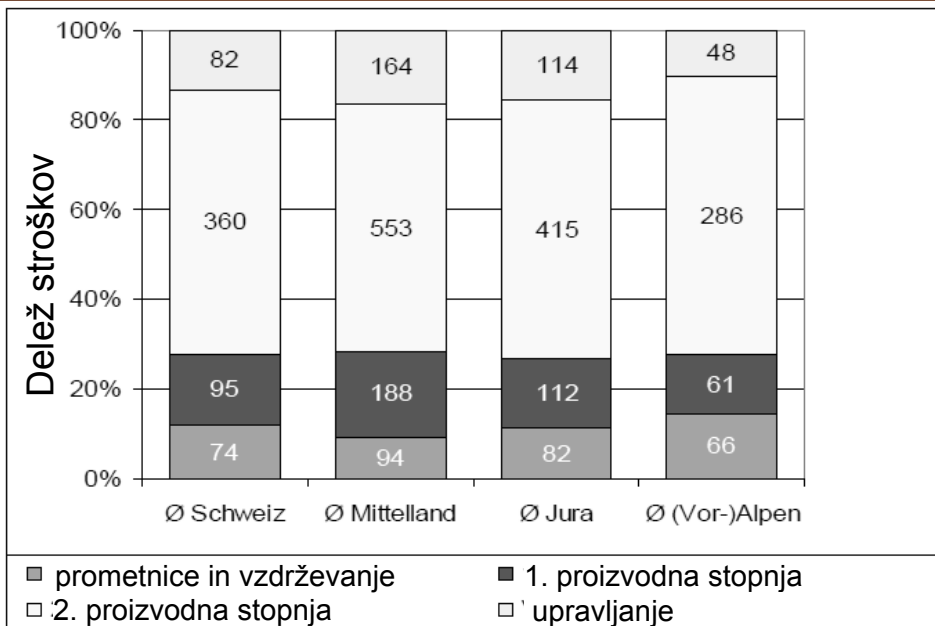
^b podatek za leto 1980

^c podatek za leto 2006

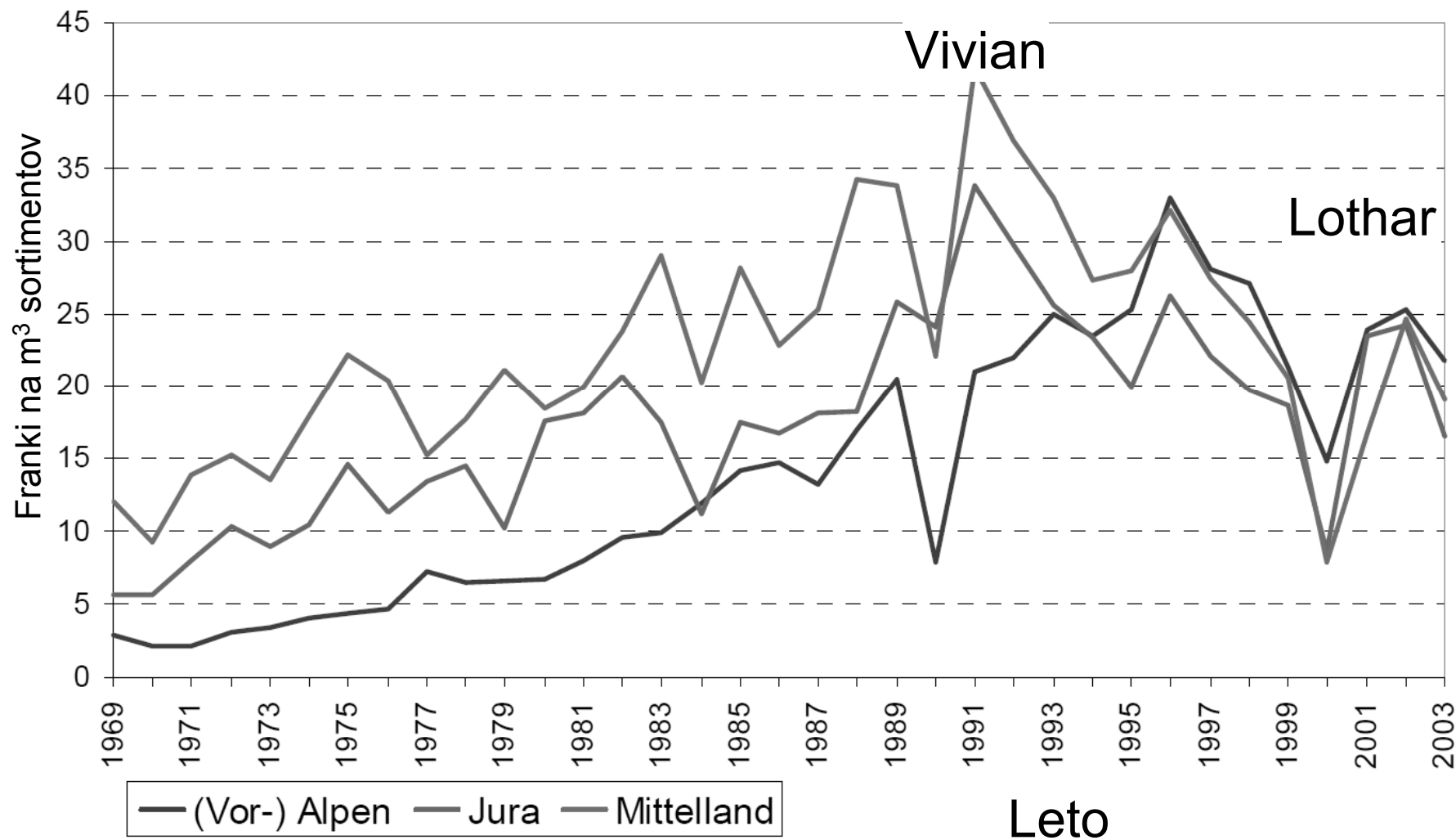
Primerjava intenzivnosti nege gozdov v Sloveniji z Evropskimi državami

- primerjave so težko izvedljive zaradi težko dostopnih podatkov, različnih zvrsti gojenja gozdov, nihanj med leti (npr. ujme), splošnega upadanja nege v EU
- vendar tudi države, ki so po gospodarjenju primerljive (CH, CRO, HESSEN) izpeljejo več saditve in nege
- pri uspešnih gozdarskih obratih so razmerja med stroški gospodarjenja dokaj **stabilna**

Stroški po obračunskih postavkah za Švico in po regijah (BAFU 2006: Lernen von erfolgreichen Forstbetrieben; zajeto 50 obratov)

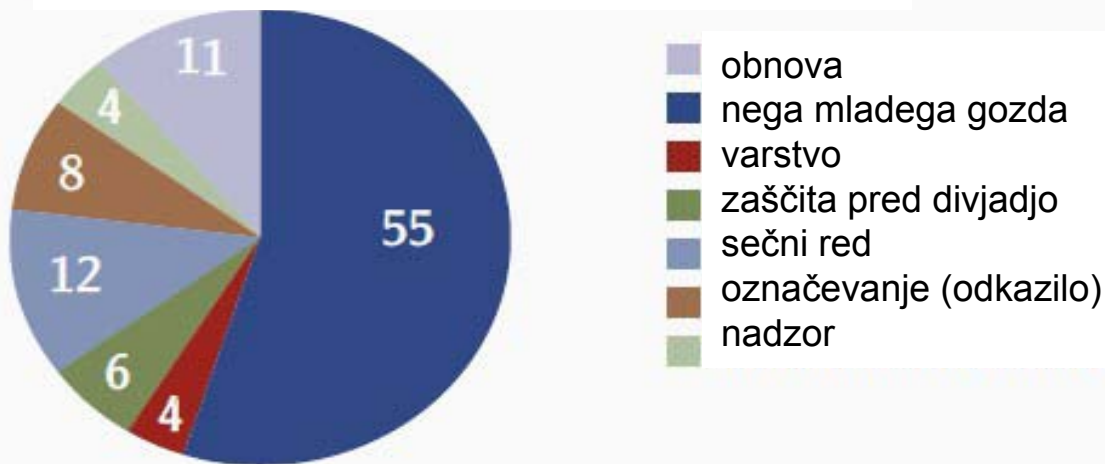

Vlaganja v 1. proizvodno stopnjo v Švici po letih (BAFU 2006: Lernen von erfolgreichen Forstbetrieben)

Deleži stroškov v 1. in 2. proizvodnji stopnji (Švicarska mreža testnih obratov 2010)

1. proizvodna stopnja (biološka proizvodnja)

2. proizvodna stopnja (tehnološka proizvodnja)

Zaključki

- primerjalno nizke vrednosti kazalnikov nege v Sloveniji
- potrebne so primerjave z uspešnimi obrati v tujini, kjer se delež sredstev za nego dolgoročno ohranja in obsega od 10% - 15% stroškov gospodarjenja
- s povečevanjem izkoriščanja gozdov ali cene lesa se povečujejo tudi sredstva za nego
- namen nege je jasno določen: izboljšanje zmesi, kakovosti in stabilnosti sestojev; lažja izpeljava nege in izkoriščanja gozdov v prihodnosti; zagotavljanje prehodnosti gozda; zaščitne funkcije
- potrebno je preverjanje učinkov nege (referenčne ploskve)

Zaključki

- zgledi povezovanja lastnikov v preteklosti: interparcelarno gospodarjenje (Mlinšek 1967)
- potrebe po povezovanju danes: izpopolnjevanje znanja, izboljšanje konkurenčnosti, profesionalizacija dela, lažje izpeljave subvencij
- v tujini poznajo zelo različne oblike povezovanja od obveznega (Švica, Italija) do navideznega (virtualni obrati)